

Eksamen

26.05.2011

NOR1211 Norsk hovudmål/hovedmål

NOR1218 Norsk for elever med samisk som andrespråk

Elevar og privatistar / Elever og privatister

Bokmål

Eksamensinformasjon	
Eksamenstid:	5 timer
Hjelpemidler:	Alle hjelpemidler er tillatt, bortsett fra Internett og andre verktøy som kan brukes til kommunikasjon. For norsk, samisk og fremmedspråkene er heller ikke oversettelsesprogrammer tillatt.
Bruk av kilder:	Hvis du bruker kilder i besvarelsen din, skal de alltid oppgis på en slik måte at leseren kan finne fram til dem. Du skal oppgi forfatter og fullstendig tittel på både lærebøker og annen litteratur. Hvis du bruker utskrift eller sitat fra Internett, skal du oppgi nøyaktig nettadresse og nedlastingsdato.
Vedlegg:	Baudelaire, Charles: "Berus dere!", gjendiktning ved Tore Stubberud i <i>Prosadikt</i> , 1993 (1864) "By og land hand i hand, hele folket i arbeide", valgplakat, 1933 Garborg, Arne: "Kvinnestudentar", <i>Fedraheimen</i> , 23. september 1882 (utdrag) Garborg, Arne: "Om pengar", fra Eskeland (red.): <i>Lesebok for ungdomsskulen</i> , 1920 Hamsun, Knut: "Himmelbrev til Byron", <i>Det vilde kor</i> , 1904 (utdrag) "Hvem er jeg?" Annonse for Ungdomstelefonen.no, <i>Filmmagasinet</i> 1/2011 Ibsen, Henrik: "Det adelige element" (1885) fra Henrik Mathiesen: <i>Thronhjems Arbeiderforening 1850–1900</i> , 1900 (utdrag) Pushwagner (Terje Brofoss): Bilderute fra tegneserieromanen <i>Soft City</i> , 1969–75 Skram, Amalie: <i>Forrådt</i> , 1892 (utdrag)
Andre opplysninger:	Det er fem oppgaver. Du skal svare på én av dem. Bruk linjeavstand 1,5 og skriftstørrelse 12.
Veiledning om vurderingen:	Se vurderingsveiledningen med kjennetegn på måloppnåelse til sentralt gitt skriftlig eksamen. Vurderingsveiledningen finner du på www.utdanningsdirektoratet.no .

Side 8 og 15 er blanke.

Bokmål

Svar på én av oppgavene. Skriv nummeret på den oppgaven du velger, og lag overskrift selv. Legg merke til at det står en kommentar under selve oppgaveinstruksjonen. Den vil være til hjelp for å løse oppgaven.

Oppgave 1

Vedlegg side 9-13: "Det adelige element" (1885), "Himmelbrev til Byron" (1904), "Kvinne-studentar" (1882), *Forrådt* (1892), "By og land hand i hand, hele folket i arbeide" (1933), *Soft City* (1969–75), Ungdomstelefonen.no (2011)

Frihet, fornuft og framskritt er sentrale ideer i *det moderne prosjektet*. De vedlagte tekstene på side 9–13 kan leses som kommentarer til – eller reaksjoner på – disse ideene.

Velg minst tre av tekstene. Gjør greie for ulike syn på frihet, fornuft og framskritt som kommer fram i tekstutvalget ditt. Hvilken verdi mener du de sentrale ideene i *det moderne prosjektet* har i dag? Skriv en artikkel.

Kommentar

*Det skal komme tydelig fram hvilke tekster svaret ditt bygger på, og tekstene skal knyttes til det oppgaven ber om. Du kan velge ulike innfallsvinkler og måter å organisere svaret ditt på. For å vise høy grad av måloppnåelse bør du kunne gjøre greie for ideene i tekstutvalget ditt på en oversiktlig og relevant måte, og vise at du har kjennskap til ideene i *det moderne prosjektet*.*

Oppgave 2

Vedlegg: Utdrag fra artikkelen "Kvinne-studentar" av Arne Garborg (1882) og romanen *Forrådt* av Amalie Skram (1892)

Begge disse tekstene tar opp kvinnenenes situasjon i samtiden. Sammenlikn innholdet, bruken av virkemidler og den funksjonen virkemidlene har i de to tekstene. Vurder om tekstene er aktuelle i dag.

Kommentar

I den første delen av svaret skal du vise tekstforståelse. I tillegg til å sammenlikne innholdet skal du trekke fram sentrale virkemidler og forklare funksjonen de har. I den siste delen skal du vurdere innholdet i tekstene ut i fra din egen samtid. Det skal være en balanse mellom de to delene av svaret ditt, og for å vise høy grad av måloppnåelse bør teksten din ha en klar og hensiktsmessig struktur.

Oppgave 3

Vedlegg: "By og land hand i hand, hele folket i arbeide", valgplakat for Arbeiderpartiet (1933) og bilderuten "Where are they going?" fra *Soft City* (1969–1975), en tegneserieroman av den norske bildekunstneren Pushwagner

Analyser og sammenlikn de to sammensatte tekstene. Hvordan kan tekstene leses som kommentarer til, eller reaksjoner på, sentrale ideer i *det moderne prosjektet*?

Kommentar

Du skal skrive om både form og innhold. I den første delen av svaret skal du ta for deg bruken av virkemidler i de to sammensatte tekstene, og sammenlikne dem. I den siste delen av svaret kan frihet, fornuft og framskritt være nyttige stikkord. For å vise høy grad av måloppnåelse bør du sammenlikne på en nyansert måte, bruke fagspråk og reflektere over historiske utviklingstrekk.

Oppgave 4

Vedlegg: "Hvem er jeg?" Annonse for Ungdomstelefonen.no, *Filmmagasinet* 1/2011

Analyser den sammensatte teksten. Bruk begreper fra retorikken.

Kommentar

I svaret ditt skal du si noe om de ulike elementene i annonsen og forholdet mellom dem. I analysen er det viktigere at du forstår de begrepene du bruker, enn at du bruker mange faguttrykk. For å vise høy grad av måloppnåelse bør du bruke fagspråk på en relevant og presis måte, og på den måten forklare hvordan annonsen kommuniserer.

Oppgave 5

Vedlegg: "Berus dere!" av Charles Baudelaire (1864) og "Om pengar" av Arne Garborg (1920)

Tolk og sammenlikn de to tekstene.

Kommentar

Du skal skrive om form og innhold i begge tekstene, og du skal skrive omtrent like mye om hver tekst. Du bør sammenlikne både formelle og innholdsmessige sider ved tekstene, men du kan velge hva du vil legge mest vekt på. For å vise høy grad av måloppnåelse bør du gjøre rede for språklige virkemidler på en presis og oversiktlig måte.

Henrik Ibsen

Det adelige element

Det er efter elleve års fraværelse, at jeg for en åtte dagers tid siden kom hjem igjen til Norge.

[...] Her er ennu meget å gjøre, før vi kan sies å ha nådd frem til virkelig frihet. Men vårt nuværende demokrati vil neppe makte å løse de oppgaver. Der må komme et adelig element inn i vårt statsliv, i vår styrelse, i vår representasjon og i vår presse.

Jeg tenker naturligvis ikke på fødselens adel og heller ikke på pengenes, ikke på kunnskapens og ikke engang på evnenes eller på begavelsens. Men jeg tenker på karakterens, på sinnets og på viljens adel.

Den alene er det, som kan frigjøre oss.

Dette adelskap, som jeg håper vårt folk skal forlenes med, det vil komme til oss fra to kanter. Det vil komme til oss fra to grupper, som ennu ikke har tatt noen ubotelig skade under partitrykket. Det vil komme til oss med våre kvinner og med våre arbeidere.

Den omformning av samfunnsforholdene, som nu forberedes ute i Europa, den beskjeftiger seg vesentlig med arbeiderens og kvinnens fremtidige stilling. Den er det, jeg håper på og venter på og vil virke for, alt, hva jeg kan.

Med disse spredte antydninger tillater jeg meg å frembære min hjerteligste takk for den ære og glede, som Thronhjems Arbeiderforening iaften har beredt meg. Og idet jeg frembærer min takk, utbringer jeg et Leve for arbeiderstanden og for dens fremtid.

Utdrag fra en tale i Thronhjems Arbeiderforening, 14. mai 1885. Språklig tilrettelagt

forlenes med: bli gjtt; få

Knut Hamsun

Himmelbrev til Byron

Nu, ridder, er tid for en jordisk klage!
Vårt liv føres ned av arbeiderkrapyl,
 av fredspratets plage,
 av kvinnesakshyl.
Vår jord ble et menneskehetens asyl.

...

Fra Det vilde kor, 1904. Innledningen til et langt dikt om den moderne tids elendighet.

Byron: Lord Byron (1788–1824), engelsk romantisk dikter, et av Hamsuns forbilder.

Arne Garborg

Kvinnestudentar

I år fekk me den fyrste av det slaget, – frøken Cecilie Thoresen frå Eidsvoll. Og det gjekk så stilt og fint. Der var ingen, som hadde noko imot det.

Enn alle dei moralske, enn alle dei vittige ord, som har vore sagt om «lærde kvinnfolk» og ukvinnelege kvinnfolk og «blåstrømper», som sat og skreiv bøker om «Kvindens underkuelse» og let steika verta brend og grauten svidd!

Enn alt det, som har vore skrive og sagt om at kvinna hadde si livsgjerning i kjøk og kammers, at ho var skapt til kone for mannen, og at *ho* ikkje kunne oppfylla denne sin «bestemmelse», dersom ho fekk lærdom og kunnskap liksom han!

– Ja, kvinna var skapt til å gleda mannens hjarta. Ho skulle vera yndig, ho; det var hennar livskall. Men ho kunne ikkje vera yndig, når ho hadde *lært* nokon ting. Ho skulle «forskjønne» livet. Me mannfolk trong til å sjå noko fagert ein gong imellom, og difor hadde Vårherre skapt kvinna og gjort henne fager; og det ikkje han hadde gjort, det gjorde skreddaren og motehandlaren, – og så vart kvinna fager. Og så lærte ho å syngja og spela piano; for me mannfolk likte å høyra song og spel ein gong imellom, når me var altfor trøytt av alt vårt tunge strev. – [...]

Og så levde kvinna som ein fugl, ein fager fugl, i eit fint lite forgylt kabinet; og ho fekk sukker og kjæle ord og alt det som slik ein liten fager fugl likar; – for kvinna var skapt til å gleda mannens hjarta, og så måtte ho sjølv vera glad, – glad og tankelaus, glad ... og dum. [...]

– Det nyttar ikkje om den unge jenta vert opplært til ein god kokk, ein god hushaldar, ja om det så var til ein god lærd, – så lenge grunntanken er den same gamle, at kvinna er til for *andres* skuld, dvs. at ho ikkje er heilt ut menneske; det er *den* grunntanken som øydelegg henne, – øydelegg fyrst oppfostringa, og så henne gjennom den; kvinna må, liksom mannen, fostrast med den tanken at ho, ho *sjølv*, skal verta eit godt, ærleg og ansvarleg menneske, – *ho sjølv*, utan tanke på mannen, utan tanke på ekteskapet; – og i samanheng med det må ho verta opplært slik at ho, liksom mannen, sjølv kan livnæra seg, så ho ikkje er nøydd til å gifta seg for levemåtens skuld; kjem *den* tanken til makt i kvinneoppfostringa, og så i heile samfunnet, så er grunnen lagt til betre tilstand i ymse måtar. [...]

Den lova som har gjort veg for kvinna til universitetet, inneheld eit stort framsteg. [...] Men frøken Thoresen var den fyrste som *gjekk* vegen, og ho vil minnst for det. Og fleire og fleire vil koma etter.

For kunnskap er makt; og sanning og opplysning er dei sterkaste fridomsmakter.

Artikkel frå avisa *Fedraheimen*, 23.september 1882
Nedkorta og språkleg tilrettelagd

Amalie Skram

Forrådt

I romanen Forrådt møter vi Aurora (Ory). Som 17-åring blir hun gift med kaptein Riber, en voksen og erfaren mann. I utdraget møter vi henne på bryllupsdagen i samtale med sin mor.

Fru Ingstad forlot hastig stuen og gikk over en lang, halvmørk gang inn i barnekammeret, hvor en nattlampes dunkle skinn lyste over fire småsenger og over Aurora, som slank og smal stod midt på gulvet i sin hvite brudekjole, hvis lange tyllslep lot henne synes høyere enn hun var. Hun hadde slått sløret til side fra det bleke ansikt, hvis store blå, alvorlige øyne ikke syntes å høre hjemme mellom de barnlig buttede kinn.

«Så Aurora min,» fru Ingstad rørte lett ved hennes skulder.

Aurora slo armene om morens hals og begynte å gråte.

«Ikke gråt, Aurora.»

«Hvorfor kaller du meg ikke Ory, som du pleier,» hun fikk med møyne ordene frem gjennom den såre gråt. «Uff, det påfunnet hans! Jeg vil ikke hete annet enn Ory, hører du mamma!»

«Ja ja, Ory min. Men kom nå.»

«Jeg kjører ikke med ham! Jeg gjør det ikke, mamma.»

«Er du forstyrret, barn?» Fru Ingstad grep datteren om armene og søkte å tvinge henne ut fra seg for å se henne inn i øynene.

«Jeg gjør det ikke, jeg gjør det ikke,» vedble Ory hulkende og klynget seg fast til moren.

«En brud, som elsker sin mann, går inn til livets høyeste glede. Og du har jo tatt ham frivillig og av kjærlighet. Har du ikke, Ory?»

«Jamen nå skal jeg jo ligge i samme seng som han» – hun slo over i en ilferdig, våndefull hvisken, idet hun rettet seg opp og gikk fort bortover gulvet, hvor hun gjorde front mot moren med hånden på kommodekanten. «Bestemor Riber har fortalt meg, at hun har tatt sin mors brudeseng ned fra loftet, og at den også skal bli min brudeseng,» hun trakk pusten og så på sin mor med en mine, som om hun ventet å se henne falle om av forskrekkelse.

«Du har altså visst det!» Ory strakte halsen framover. «Visst det og ikke sagt et mukk om noen ting til meg. Å mamma, mamma, hvordan kunne du være slik!» Ory kastet seg ned i en stol og vred seg som i pine.

«Hvorfor skulle jeg besudle din fantasi, før det var nødvendig? Reis deg opp, Ory, du ødelegger kjolen der mellom skapene.»

Ory adlød og så bort på moren med et smertelig spørrende blick.

«Du tar det så unaturlig dette her, Ory. Og dessuten, det er jo bare denne ene natten.»

«Ja, hvorfor kunne jeg ikke fått bli hjemme, nettopp denne ene natten?» sa Ory fortvilet, mens hun gikk rundt i stuen og bet i sitt lommeterøkle. «Hva skulle alle disse anstalter med å bo hos bestemor Riber til? Å, at du kunne nekte meg det, mamma, slik som jeg bad og tryglet deg.»

«Ja, men kjære deg, Ory, vi kunne da ikke latt Riber være på hotellet selve sin bryllupsnatt. Bare for folkesnakkets skyld kunne vi det ikke.»

«Si meg bare én ting.» Ory stod stille foran sin mor. «Tror du det er to sovekahytter om bord i skipet hans?»

«Det tror jeg sikkert. 'Orion' er jo et av de største skip, vi har her i byen.»

Ory betraktet sin mor med et gjennomtrengende blick, som denne slo øynene ned for.

«Tror du ikke, jeg ser det på deg!» utbrøt så Ory nesten truende. «Det er som en sammensvergelse. Alle er imot meg.»

«Og dette skal være en brud,» sukket fru Ingstad og så rådvill på datteren, som atter gikk om på gulvet.

«Ja, hvorfor har du ikke sagt meg beskjed om dette i forveien, mamma? Så kunne jeg ha reddet meg i tide?»

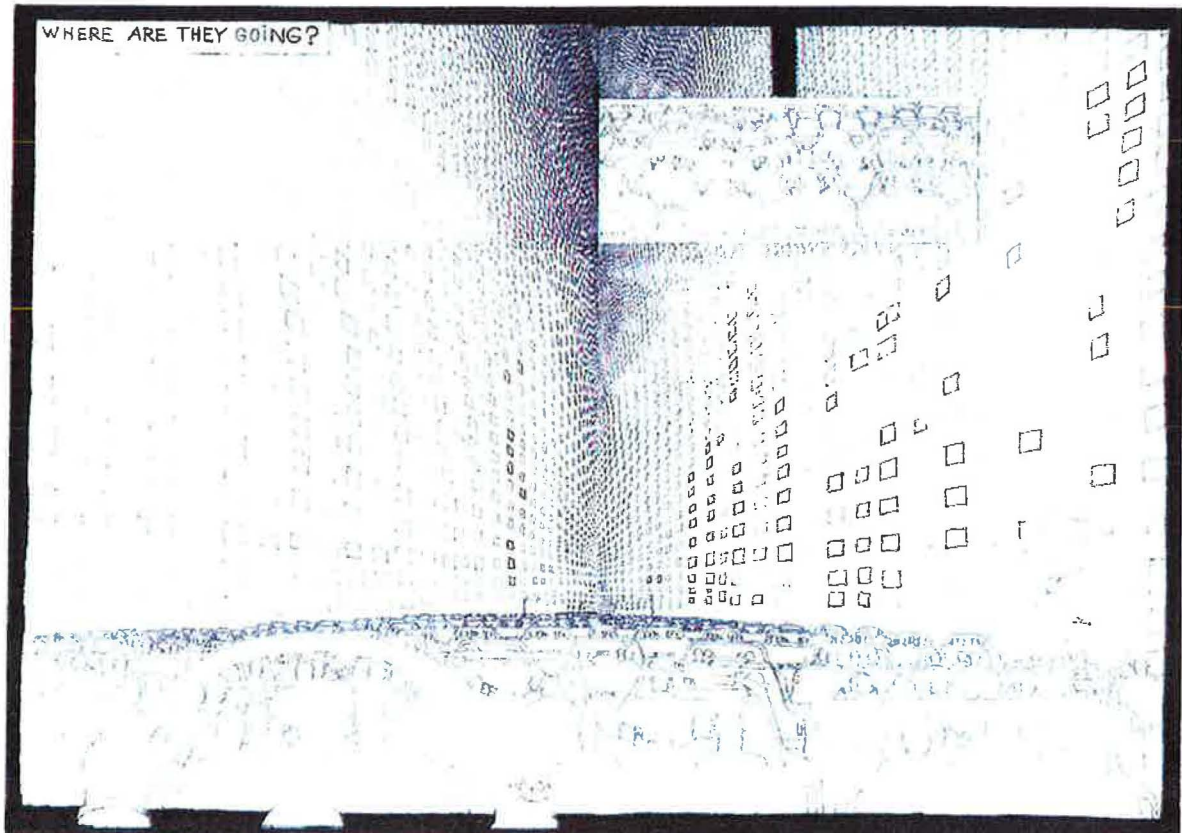
1892

Ilferdig: rask. våndefull: engstelig

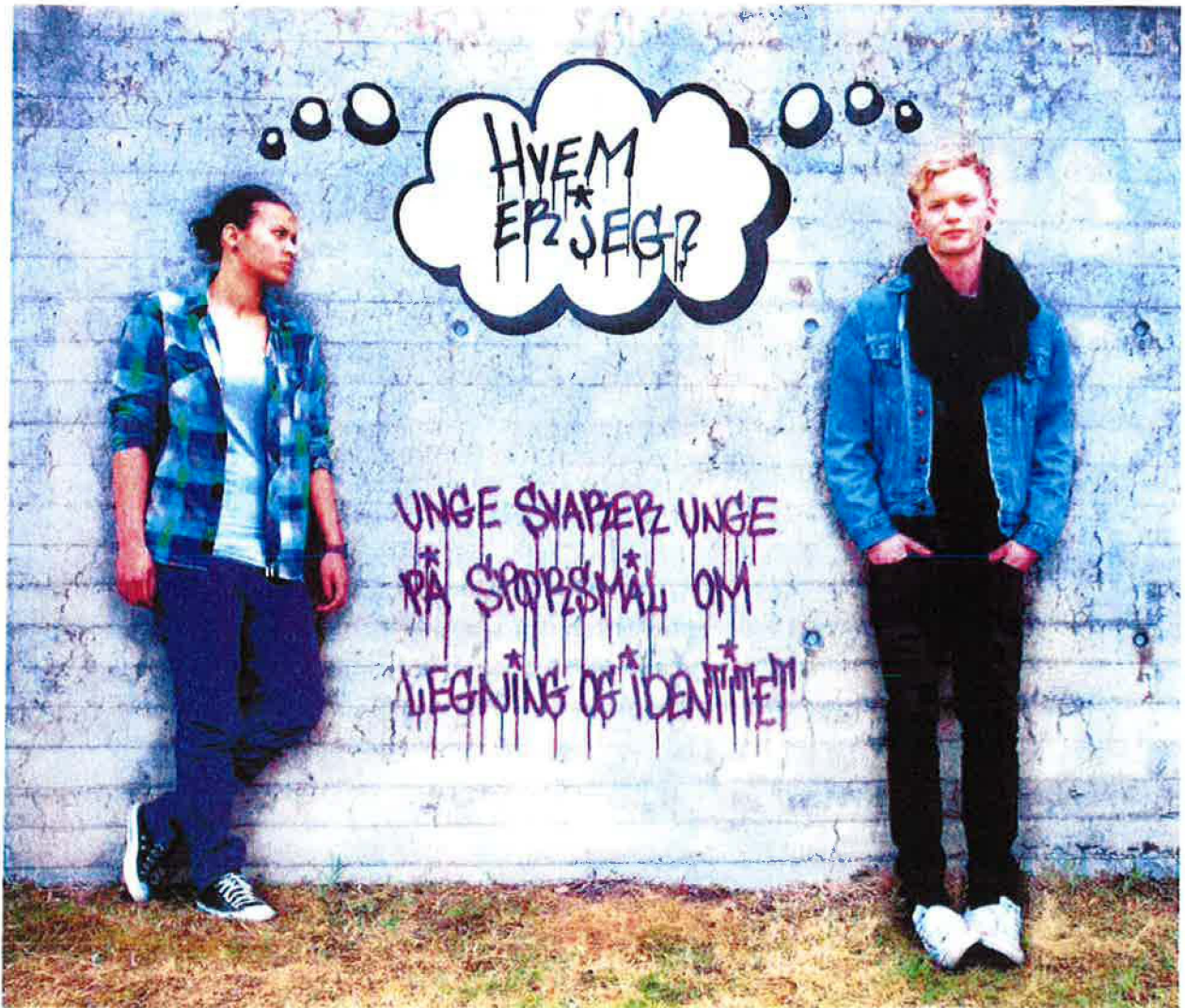
Språklig tilrettelagt



Plakat fra Arbeiderpartiets valgkamp 1933



Bilderute fra *Soft City* (1969–1975), en tegneserieroman av den norske bildekunstneren Pushwagner



DET ER MYE RART man kan lure på her i verden. Hvor høyt er verdens høyeste fjell? Hvor mange strenger har en indisk sitar? Kan man handle sminke på internett uten visakort? Slike spørsmål kan man spørre hvem som helst om, eller finne ut av med et par tastetrykk.

ANDRE SPØRSMÅL ER IKKE like lette å finne svar på. Hva om du liker en av

samme kjønn? Det er kanskje ikke like lett å spørre pappa om det? Det er kanskje ikke like kult å spørre mamma om hva lesbiske kan finne på sammen heller? Bestemor er i alle fall ikke åpen for spørsmål om kjønnssykdommer?

KANSKJE DU BARE har lyst til å snakke om noen du liker veldig godt, men som du ikke kan snakke med noen andre om?

Ofta kan det være greit å snakke med noen som faktisk har vært gjennom det, og som kan gi deg svar på litt vanskelige eller uvante spørsmål. Noen som vet hva det handler om. Noen som har lyst å hjelpe andre som er i samme situasjon de selv var i, for ikke så altfor lenge siden. De er anonyme. Du er anonym. Dere kan snakke om hva som helst. Ingenting er pinlig. Det er helt naturlig.

UNGE SKEIVE SVARER PÅ SPØRSMÅL.
TA DEN TIDEN DU TRENGER SI HVA DU VIL.
SØNDAG-FREDAG 18:00-22:00

Ungdomstelefonen.no
810 00 277

Charles Baudelaire
Berus dere!

Man bør alltid være beruset. Alt beror på det: Det er alt hva det dreier seg om. For ikke å merke Tidens forferdelige åk som knekker skuldrene og knuger dere mot jorden, må dere beruse dere – uten stans.

Men med hva? Med vin, poesi eller med dyd, alt etter behag. Men berus dere.

Og hvis dere en eller annen gang våkner opp; på trappen foran et palass, i det grønne gresset ved dikekanten, eller i et værelse med dyster ensomhet og kjenner at beruselsen allerede er nedadgående eller helt forsvunnet – spør da vinden, bølgen, fuglen, klokken; spør alt som flykter, skjelver, beveger seg, synger, taler etter tiden. Og vinden, bølgen, stjernene, fuglen, uret vil svare dere: – Tiden er inne for å beruse seg! For ikke å bli Tidens forpinte slaver, må dere beruse dere, uten stans! Med vin, poesi eller dyd, alt etter behag.

Skrevet i 1864. Norsk gjendiktning ved Tore Stubberud i *Prosadikt*, 1993

Arne Garborg
Om pengar

Pengar har ikkje nokon verdi i seg sjølv. Du kan ikkje ete dei, ikkje drikke dei, ikkje kle deg med dei. Du kunne ha lomma full av pengar, og svelte, tørste, fryse i hel – om det ikkje var mat og drikke og klede å få.

Pengar er langt ifrå det største gode, ikkje det nest største heller. Men dei er eit stort gode for dei som bruker dei vettug.

For pengar kan ein få alt, heiter det. – Nei, ein kan ikkje det.

Ein kan kjøpe seg
mat, men ikkje mathug,
dropar, men ikkje helse,
mjuke senger, men ikkje svevn,
lærdom, men ikkje vit,
stas, men ikkje venleik,
glans, men ikkje hygge,
moro, men ikkje glede,
kameratar, men ikkje venskap,
tenarar, men ikkje truskap,
grå hår, men ikkje ære,
rolege dagar, men ikkje fred.

Skalet av alle ting kan ein få for pengar. Men ikkje kjernen; den er ikkje til sals.

Frå Lars Eskeland og Severin Eskeland: *Lesebok for ungdomsskulen*, 1920
Språkleg tilrettelagd